

Wpływ literatury na rozwój dziecka

1. Podstawy teoretyczne.

Od niepamiętnych czasów literatura, jest ważnym czynnikiem kształtującym osobowość człowieka. Mówiąc o funkcji literatury, mamy na myśli rolę książki, jako specyficznym sposobie zakodowania przekazu słownego. Za pośrednictwem książki dziecko kontaktuje się z literaturą i wkracza w świat sztuki.

Literatura to niezwykle świat. Dziecko uczy się z niej reguł, jakie rządzą rzeczywistością i wzorów zachowań. Wartościowa, dobrze dobrana literatura może być dla dziecka źródłem wiedzy o świecie i ludziach, budzić w nich wrażliwość na sprawy innych. W pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym bardzo ważna jest potrzeba kształtowania wrażliwości na piękno żywego słowa oraz kulturę języka.

Literatura dostarcza wielu głębokich przeżyć. Można ją również wykorzystać na zajęciach terapeutycznych. Z jej pomocą zmniejsza się strach, lęk, osamotnienie, przynosi ona uśmiech i radość. Słuchając pięknego literackiego języka dziecko szybciej bogaci swój język i czerpie wzory komunikowania się. Odpowiednio dobrane zabawy, wierszyki, opowiadania, zagadki, piosenki sprzyjają rozbudzeniu u dzieci różnych zainteresowań.

Prawidłowe warunki kontaktu dziecka z literaturą powinien organizować pośrednik lektury- osoba dorosła. Polegają one przede wszystkim na mobilizowaniu dziecka przez lekturę do działania, odkrywania, przeżywania i tworzenia. Książka stanowi bardzo cenną pomoc w realizacji różnych treści programowych. Wiek dziecka oraz jego rozwój psychiczny- to podstawowe kryterium wpływające na dobór książek.

Niecodziennym doświadczeniem dla dzieci są również chwile spędzone w bibliotece, wspólne czytanie książek, oglądanie bibliotecznych zbiorów oraz rozmowa z panią bibliotekarką.

2. Wychowawcza rola książki.

Literatura dziecięca jest ważnym elementem wychowania przez sztukę. Wychowawcza rola literatury dla dzieci jest bardzo duża, a składają się na to właściwości tego wieku. Należą do nich: identyfikowanie się z postaciami, szybki rozwój mowy i myślenia, aktywność poznawcza, wrażliwość emocjonalna oraz autorytet osób dorosłych. Kontakt dziecka z książką wymaga pewnych wzorów, które muszą przekazać dziecku rodzice, środowisko przedszkolne i szkolne. Wiek przedszkolny i wczesnoszkolny jest szczególnie właściwy dla budzenia motywacji czytelniczych i przygotowanie dziecka, aby w przyszłości było czytelnikiem dojrzałym, rozwijającym zainteresowania literackie.

Literatura dziecięca jest ważnym elementem wychowania przez sztukę. To ona ma wpływać na kształcenie estetycznej wrażliwości, rozwijanie sfery intelektualnej, moralno- społecznej oraz kształtowanie wyobraźni i postawy twórczej. Kontakty dziecka z literaturą rozszerza możliwości poznawania świata, ludzi na przestrzeni wieków, w innych krajach. Ilustracje w książkach oraz treści w utworach literackich ułatwiają tworzenie własnych wyobrażeń zdarzeń i miejscach, które nie są znane dziecku w życiu codziennym. Odpowiednio dobrane utwory literackie ukazują piękno polskiej mowy. Wartości wychowawcze utworu mają związek jego myśli przewodniej z celami pedagogicznymi. Oddziałują silnie na uczucia dziecka, które bardzo przeżywają przygody bohaterów, często wzorując się na ich zachowaniach.

Utwory kształtują cechy społeczne dziecka, jego umiejętność życia w grupie rówieśniczej oraz wśród dorosłych. Książka może nam pomagać w przedstawianiu przykładów właściwego zachowania, likwidowania konfliktów, pomaganiu słabszym, poczucia odpowiedzialności za pracę oraz przywiązania i szacunku dla dorosłych.

Utwory literackie dla najmłodszych zawierają treści związane z rodzinnym domem, jego klimatem oraz więziami rodzinnymi. Zachęcają do wykonywania prostych czynności domowych i samoobsługowych. Sprzyjają także nawiązywaniu kontaktów i przyjaźni. Wiele utworów rozwija uczucia przywiązania do ojczyzny, budzi świadomość narodową oraz wzbogaca język. Dzieci chętnie słuchają utworów związanych z przyrodą oraz jej walorami.

3. Wartości poznawcze i dydaktyczne tekstów literatury dla dzieci.

Utwory literackie mogą budzić zainteresowania poznawcze dzieci. Mają ogromny wpływ na rozwój mowy i myślenia. Dzieci słuchając utworów przeżywają je, starając się zapamiętać ich treść, wyrażenia i zwroty, przez co powiększają swój zasób słów. Składnia języka literackiego wpływa na składnię mowy dziecka. Wszystko to pobudza wyobraźnię i wrażliwość estetyczną dzieci, powoduje chęć wyrażania swoich myśli i uczuć za pomocą ekspresji plastycznej lub ruchowej. Dziecko w pewnym momencie spostrzega, że oprócz bliskiego otoczenia- domu, ulicy, przedszkola, szkoły- istnieje inny nieznan świat, a dowiedzieć się o nim może właśnie z książek. Z bohaterami literackimi można odkrywać na przykład tajemnice przyrody. Dzieci chętnie oglądają albumy z fotografiami ludzi, zwierząt, maszyn oraz książki związane z najnowszą techniką. Wartości poznawcze mają również książki przedstawiające życie w dawnych czasach, np.: zbiór wierszy M. Konopnickiej „Co słońko widziało”. Czytając dzieciom wierszyki edukacyjne wyrabiamy w nich pewne nawyki, które przydadzą się w życiu np.: wiersze o tematyce dbania o czystość, zachowania się na jezdni.

Literatura wprowadza również w świat fantazji, która staje się szkołą nierozwiniętego myślenia abstrakcyjnego. To właśnie baśnie i bajki, uczą dzieci dostrzegać takie związki, których istnienie było do tej pory zupełnie nieznanne. Proces wyodrębniania się w świadomości dziecka fikcji literackiej od rzeczywistości życia jest uzależniony od inteligencji dziecka oraz przebiegu kontaktów z literaturą, a także wpływu środowiska.

Wybierając utwory literackie dla dzieci trzeba prawidłowo przygotować warunki kontaktu z utworem, ponieważ dzieci bardzo przeżywają prezentowane treści. Dzieci zadają wiele pytań w związku z utworem, a jednocześnie są przygotowane do działania, odkrywania i tworzenia. Myślenie dzieci jest chłonne, otwarte, plastyczne i dlatego dorośli powinni rozbudzać ich potrzeby czytelnicze, które wpływają na budowanie bogatej osobowości.

4. Rola ilustracji w książce.

Ilustracje uściślają wiadomości dzieciom i pozwalają poznać rzeczy, z którymi nie mogą się zetknąć bezpośrednio. W pewnym stopniu rozwijają spostrzegawczość, pomagają w wyciąganiu wniosków oraz budzą zainteresowanie książką. Ilustracja w książce zwraca uwagę dziecka, zachęca je do oglądania a zarazem wywołuje zaciekawienie tekstem i chęcią dowiedzenia się co jest w niej napisane. Młodsze dzieci chętnie przeglądają książeczki przeznaczone do samodzielnego oglądania. Książeczka taka musi mieć ciekawą treść ilustracji, formę graficzną i być bogata kolorystycznie. Dzięki takim książeczkom można inspirować wypowiedzi dzieci i wyzwać ich ekspresję słowną. Dzieci 5-6 letnie chętnie słuchają literatury i oglądają ilustracje w książeczkach. Próbuje porównywać treść utworu z ilustracją, a to z kolei ułatwia zapamiętywanie treści, jak również wykonywać ilustracje do swoich wybranych fragmentów tekstów.

5. Utwory literackie inspiracją dziecięcej twórczości.

Pod wpływem wierszy, bajek, baśni i opowiadań powstają różnorodne prace plastyczne. Dzieci z radością rysują i malują swoich ulubionych bohaterów. Prace plastyczne wykonywane są najróżniejszymi technikami, a pomysłowość dzieci nie zna granic. Dziecko buduje, komponuje, organizuje oraz przeżywa radość tworzenia, która inspiruje je do dalszej zabawy formami i barwami.

Przeżycia związane z utworem literackim dzieci mogą wyrażać też w ruchu, tańcu i śpiewie. Dzieci mogą inscenizować utwory i rozwiązywać zagadki związane z utworami. W teatrzyku dzieci są reżyserami, scenografami i aktorami. Dziecko zachęczone i zainspirowane przez nas samo zacznie tworzyć opowiadania, piosenki i wiersze.

Ważne dla rozwijania twórczej postawy dzieci wobec języka jest również

zachęcanie do swobodnych wypowiedzi w czasie zajęć i zabawy. Tę twórczą postawę dziecka można kształtować, dostarczając pięknych przykładów pochodzących z baśni, poezji i prozy.

Bibliografia:

1. Polcyn K., Zaciekać dzieci książką, „ Wychowanie w Przedszkolu” 2003, nr 3.
2. Sucharek I., „Rabcio”- Teatr niezwykły, „Wychowanie w Przedszkolu” 2001, nr 4.
3. Werbińska E., Spotkanie z tekstem, „Życie Szkoły”, 2005, nr 8.
4. Hurlock E. B., Rozwój dziecka, Warszawa 1985.
5. Matczak A., Psychologia dziecka, Warszawa 1995.

Źródło: <https://spcisew.szkolnastrona.pl/index.php?c=page&id=96>